

педагогических колледжей. Проанализировано основные взгляды отечественных и зарубежных учёных. Основное внимание сконцентрировано на педагогическом аспекте.

Ключевые слова: народоведческая компетентность, будущий учитель, знания, умения, навыки, народная культура, традиции, народоведение.

Kubits'ka O. A. Scientific and Theoretical Foundations of Ethnological Competence of Students of Pedagogical Colleges

The article addresses the scientific and theoretical approaches to the forming of ethnological competence of students of pedagogical colleges. The positions of Ukrainian and foreign scientists concerning this phenomenon are analyzed. A particular attention is paid on the pedagogic aspects.

Key words: ethnological competence, prospective teacher, knowledge, skills, folk culture, traditions, ethnology.

Стаття надійшла до редакції 29.08.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.

УДК [654.197:7.071]:378

А. Л. Лісневська

**МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ
У КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ТЕЛЕВІЗІЙНИХ РЕПОРТЕРІВ**

У педагогіці вищої школи використання інноваційних технологій є однією з домінуючих тенденцій сучасної освіти. Це пов'язано із загальними процесами в суспільстві, інтеграцією знань і форм соціального та професійного досвіду. Зазначені процеси впливають на зміст вищої освіти, яка є зумовленою цілями та потребами суспільства та складається із системи знань, умінь і навичок, професійних, світоглядних і громадянських якостей, що має бути сформованою в процесі навчання з урахуванням перспектив розвитку суспільства, науки, техніки, технологій, культури та мистецтва [1, с. 1]. Керування змінами змісту освіти не тільки можливе, але й необхідне для збереження специфіки системи освіти як соціального інституту, збереження різноманітності суспільства як джерела розвитку суспільства.

Мета нашої статті – розглянути механізм встановлення міждисциплінарних зв'язків у контексті інноваційних технологій та обґрунтувати доцільність їх використання у процесі фахової підготовки телевізійних репортерів.

Диференціація наук об'єктивно породжує необхідність протилежного

процесу – інтеграції наукового знання, а тому існує протиріччя між об'єктивно необхідною інтеграцією у професійній підготовці фахівця та протидіючою диференціацією дисциплін. Завдання синтезу наукового знання призводять до необхідності переходу від „вивчення сукупності часткових явищ до розгляду інваріантних концепцій і принципів, що узагальнюють наукове знання [2, с. 3]. Цей процес повинен супроводжуватися зміцненням дисциплінарних зв'язків усередині й між ними. Міждисциплінарні зв'язки не тільки дозволяють установити своєрідні „містки” між навчальними дисциплінами, але й на основі спільності змісту цих дисциплін побудувати цілісну систему навчання, що дозволяє вичленувати як основні елементи змісту освіти, так і взаємозв'язки між навчальними предметами.

Міждисциплінарні зв'язки є одним із важливих психолого-педагогічних умов збільшення науковості й доступності навчання, його зв'язку з навколишньою дійсністю, активізації підготовчої діяльності й удосконалення процесу формування знань, умінь і навичок у студентів. Інтегрована система навчання дозволяє скоротити термін професійного навчання (за рахунок вилучення дублювання матеріалу, що вивчається, акцентування уваги на основному, суттєвому) й досягти „25 – 30 % економії об'єму освітніх послуг і матеріальних витрат” [3, с. 40]. Принцип міждисциплінарної інтеграції повинен виступати як основний механізм оптимізації структури моделі знань і системи дисциплін, який перетворює всю систему підготовки на теоретичний, технологічний і методичний засіб побудови моделей професійної діяльності [4, с. 15]. У психології й педагогіці обґрунтовано висновок про те, що міжпредметні зв'язки є одним із важливих психолого-педагогічних умов збільшення науковості й доступності навчання, його зв'язку з навколишньою дійсністю, активізації підготовчої діяльності й удосконалення процесу формування знань, умінь і навичок у студентів [2]. Принцип міждисциплінарної інтеграції повинен виступати як „основний механізм оптимізації структури моделі знань і системи дисциплін, який перетворює всю систему підготовки на теоретичний, технологічний і методичний засіб побудови моделей професійної діяльності” [4, с. 17].

Таким чином, міждисциплінарні зв'язки є принципом дидактики, що об'єднує знання з різних дисциплін у цілісну систему через методично обґрунтоване інтегральне використання і дозволяє охопити всі аспекти предмета, явища або процесу, що вивчається, а також забезпечити наступність в освіті.

Концепція контекстного навчання, за А. Вербицьким, ґрунтується на теорії діяльності, згідно з якою засвоєння соціального досвіду здійснюється в результаті активної діяльності суб'єкта, в якій утілено такі принципи: активність особистості, проблемність, єдність навчання й виховання, послідовне моделювання у формах навчальної діяльності слухачів змісту й умов професійної діяльності фахівців. Особливу увагу звернено на реалізацію поступового поетапного переходу студентів до базових форм

діяльності більш високого рангу: від навчальної діяльності академічного типу до квазіпрофесійної діяльності (ділові й дидактичні ігри) і потім до навчально-професійної. Як засоби реалізації теоретичних підходів у контекстному навчанні запропоновано використати методи контекстного (активного) навчання [5]. Активізація навчально-пізнавальної діяльності є центральною проблемою сучасної дидактики, а активні методи навчання – основною турботою предметно-методичних систем.

Шлях вирішення означеної проблеми полягає в тому, що програма будь-якої навчальної дисципліни повинна містити теоретичний матеріал, максимально наближений до практичних запитів конкретної професії. Необхідно формувати зміст теоретичних предметів професійного циклу, виходячи з практичних потреб виробництва. Якщо перший шлях веде від теорії до практики, то другий – від професії до теорії. Спільною основою різних методик стає професійний контекст. Варто підкреслити необхідність міждисциплінарних спадкоємних зв'язків [5]. З позиції теорії контекстного навчання основна мета будь-якої професійної освіти – формування цілісної моделі професійної діяльності майбутнього фахівця. Проте з точки зору реальної педагогічної практики існують труднощі реалізації цієї концепції. Одна з них полягає в тому, що форми навчальної діяльності не адекватні формам засвоєної професійної діяльності. Щоб сформувавши фахівця, треба забезпечити перехід від одного типу діяльності (пізнавального) до іншого (професійного) з відповідною зміною потреб, мотивів, цілей, дій, засобів, предметів і результатів

За теорією контекстного навчання основна мета вищої професійної освіти – формування цілісної моделі професійної діяльності майбутнього фахівця. Складність реалізації цієї концепції полягає в тому, що форми навчальної діяльності не адекватні формам засвоєної професійної діяльності. Такі відмінності у змістовому наповненні ланцюгів структури навчальної і професійної діяльності необхідно нівелювати, розвиваючи міждисциплінарні зв'язки за рахунок залучення до програм фахових дисциплін інтегрованих тем і блоків.

За нормативними документами, зміст освіти визначають зокрема й навчальні програми дисциплін. Для кожної навчальної дисципліни, яка входить до освітньо-професійної програми фахової підготовки, на підставі навчальної програми з дисципліни та навчального плану вищий навчальний заклад складає робочу навчальну програму з предмета, яка є нормативним документом вищого навчального закладу. Своєю чергою робоча навчальна програма дисципліни містить виклад конкретного змісту навчальної дисципліни, послідовність, організаційні форми її вивчення та їхній обсяг, визначає форми та засоби поточного й підсумкового контролю та має певні структурні складники – тематичний план, засоби для проведення поточного та підсумкового контролю, перелік навчально-методичної літератури [7].

На підставі наявної моделі професійної діяльності телевізійного репортера за спеціальністю 8.020203 „Кіно-, телемистецтво” напряму

підготовки 0202 „Мистецтво” освітньо-кваліфікаційною характеристикою визначено узагальнену структуру праці та затверджено навчальний план підготовки зазначеного фахівця, куди входить блок фахових дисциплін, зокрема „Мистецтво теле-, фоторепортажу”, „Основи сценарної майстерності”, „Основи тележурналістики”, „Основи режисури”, „Операторська майстерність”, а також низка навчальних та виробничих практик. Ураховуючи синкретичність професії телевізійного репортера, яка складається з професійних рис журналіста, режисера й оператора, а також має кілька власних специфічних особливостей, ми вважаємо, що акцентувати увагу на міждисциплінарних зв'язках необхідно в межах блоку зазначених дисциплін. У результаті вивчення фахових дисциплін майбутній телевізійний репортер повинен бути готовим до виконання творчо-технологічної й виробничо-управлінської діяльності, а засвоєнню матеріалу, що вивчається фаховими дисциплінами, більшою мірою сприяють міждисциплінарні зв'язки.

Однією з умов, що сприяють формуванню наукових понять на міждисциплінарній основі, є необхідність забезпечення наступності й безперервності в розвитку понять. Відповідно до цього за допомогою викладачів фахових дисциплін ми визначили стрижневі поняття у змісті фахових дисциплін, найбільш значущі для майбутньої професійної діяльності зазначених фахівців і було складено глосарій телевізійного репортера. Усі контрольовані словники, класифікатори, тезауруси, онтології й метамоделі є засобами, що допомагають структурувати, класифікувати, моделювати поняття і зв'язки, які належать до предметної області. Це становить інтерес для певної групи осіб [8]. У такому випадку мова йде про глосарій телерепортера, який допомагає структурувати й моделювати поняття і зв'язки, що становлять галузь телевізійної журналістики, режисури, операторської й сценарної майстерності, а також безпосередньо телевізійного репортерства.

Для більш детального розгляду цього аспекту проблеми ми наводимо приклад класифікації міждисциплінарних зв'язків за М. Пешковою, згідно з якою зв'язки бувають прямі (суттєві) і непрямі (інструментальні). Прямий зв'язок об'єднує навчальний матеріал різних дисциплін єдністю понять, законів, що використовуються. Один і той самий зміст навчального матеріалу вивчається спочатку в одній дисципліні, потім його можна зустріти в іншому курсі, але в дещо іншому аспекті й з іншими висновками. Звичайно, не можливо повністю уникнути дублювання навчального матеріалу, але його необхідно використати з метою створення взаємозв'язку різних дисциплін. Непрямі зв'язки полягають у використанні в іншій дисципліні раніше вивченого навчального матеріалу як допоміжного засобу для отримання нових даних [9]. На прикладі такого роду зв'язків нижче ми наводимо основний зміст блоку навчального матеріалу, який було включено у процес фахової підготовки майбутніх телевізійних репортерів (у межах навчальних програм) з використанням міждисциплінарних зв'язків.

Отже, при вивченні змісту фахових дисциплін певний блок навчального матеріалу, пов'язаний зі специфікою професійної діяльності майбутніх телевізійних репортерів знаходив своє відображення у відповідних розділах навчальних програм цих курсів.

Так, у курсі „Мистецтво теле-, фоторепортажу” ми зробили акцент на синкретичність професії телевізійного репортера (журналіст-оператор-режисер) та особливостях мислення цього фахівця, які полягають у конкретності й активності та складаються з певних типів мислення – практичне, образно-логічне, творче (розділ навчальної програми „Ключові аспекти телерепортажу”), на роль лідера знімальної групи та партнерських взаємодіях з оператором з урахуванням умов на місці події та редакційних вимог до сюжету – пізнавальний компонент професійного мислення – практичне й діалектичне мислення (розділ „Робота на місці подій”); на високий темпоритм, мобільність і гнучкість мовномисленневих процесів, раціональне усвідомлення й відображення дійсності – операціональний компонент професійного мислення телевізійних репортерів – при оперативному відображенні екстремальних подій та ситуацій, важливості деталей у відборі ключових кадрів (розділ „Подача екстренних новин”).

У курсі „Основи режисури” акцент було зроблено на спільній роботі режисера з журналістом над інформаційними жанрами, розподілом і суміщенням функцій режисера й оператора в роботі телерепортера шляхом розвитку пізнавального компоненту професійного мислення – творче й діалектичне мислення (розділ „Режисура інформаційних жанрів”), на мові екрану і його складових (кадр, план, ракурс та ін.) з метою органічного поєднання вербальної й невербальної інформації на екрані – звуко-зорове мислення як елемент професійного (розділ „Мова екрану”), на точній деталізації відеоряду для створення подієвого, тематичного й проблемного репортажу – практичне та звуко-зорове мислення, робота з різними елементами й кодами мови (розділ „Режисура репортажу”).

Усі запропоновані нами теми та напрями щодо формування професійного мислення майбутніх телевізійних репортерів є пов'язаними між собою, створюють інтегративно-змістовні блоки і в дослідженні в повній мірі були реалізованими в спецкурсі „Основи професійного мислення майбутніх телевізійних репортерів”. На думку М. Пешкової, „у центрі міжпредметного навчання стоять такі методичні прийоми, які містять елементи дослідження і сприяють організації пошукової діяльності... На сьогодні в дидактиці все частіше висловлюється думка про необхідність залучення в навчальний процес курсів узагальнювального характеру (спецкурсів)” [9]. Отже необхідно подолати межі окремих дисциплін і розвивати широкі уявлення на основі міждисциплінарного підходу, який передбачає застосування різноманітних технологій і моделей інтегрованого навчання.

Зазначений спецкурс як послідовна система подання навчального матеріалу надає можливість повноцінного ознайомлення зі специфікою

цілісної моделі професійної діяльності майбутніх телевізійних репортерів. Новий навчальний спецкурс „Основи професійного мислення майбутніх телевізійних репортерів” сприяв ознайомленню студентів із комплексними проблемами телерепортерства, причиною яких є вузький погляд та квазідиференційний підхід до створення телевізійного репортажу як відеопродукту, а також недостатньо розвинуті вміння майбутніх фахівців приймати самостійні рішення. Упровадження розробленого нами спецкурсу передбачало розгляд тем спецкурсу на лекційних, семінарських та практичних заняттях.

Таким чином, у статті ми розглянули механізм встановлення міждисциплінарних зв'язків з метою формування цілісної моделі професійної діяльності майбутнього фахівця та доцільність використання міждисциплінарних зв'язків за рахунок залучення до програм фахових дисциплін інтегрованих тем і блоків та створення глосарію телевізійних репортерів.

Список використаної літератури

- 1. Закон** України „Про вищу освіту” // Щоденне вид. органів держ. виконавчої влади України : Уряд. кур'єр. – 15.05.2002. – № 86. – С. 1 – 5. – (Нормативно-правовий акт).
- 2. Лин-Бей Н. П.** Взаимосвязь теории и практики в подготовке будущего специалиста [Електронний ресурс] / Н. П. Лин-Бей, А. А. Беляев // Теория и практика физической культуры. – 2003. – № 9. – Режим доступу : <http://lib.sportedu.ru/press/tpfk/2003n9/p11-12.htm>.
- 3. Бекренев А.** Многоступенчатые структуры интегрированных систем образования / А. Бекренев, В. Михелькевич // Высш. образование в России. – 1996. – № 3. – С. 37 – 50.
- 4. Щедровицкий Г. П.** Организационно-деятельностная игра как новая форма и метод активного обучения и воспитания в вузах и ИПК. Организационно-деятельностная игра : сборник текстов. Из архива Г. П. Щедровицкого [Електронний ресурс] / Г. П. Щедровицкий. – М., 2005. – Т. 9 (2). – Режим доступу : <http://www.fondgp.ru/gp/biblio/rus/55>.
- 5. Вербицкий А. А.** Активное обучение в высшей школе : контекстный подход / Вербицкий Андрей Александрович. – М. : Высш. шк., 1991. – 207 с.
- 6. Лаврентьев Г. В.** Инновационные обучающие технологии в профессиональной подготовке специалистов / Г. В. Лаврентьев, Н. Б. Лаврентьева, Н. А. Неудахина. – Барнаул : Изд-во Алт. гос. ун-та, 2002. – 156 с. – Библиогр. : С. 154 – 155.
- 7. Положення** про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах (Затверджено наказом Міністерства освіти України від 2.06.93 № 161. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 23.11.93 за № 173) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minagro.gov.ua/page/?n=4943>.
- 8. Рутерфорд Шауна** (Shauna Rutherford). Университет библиотеки Калгари : Barclay, Donald (ed). 1995. □ Teaching Electronic Information Literacy : A How-To-Do-It Manual. – New York : Neil Schuman. – P. 63 – 64) ; пер. Е. С. Кузминой [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minervaplus.ru/docums/thesaur.htm>.
- 9. Пешкова М. А.**

Межпредметные связи в технологическом обучении школьников [Электронный ресурс] / М. А. Пешкова – Режим доступа : <http://www.it-n.ru/Attachment.aspx?Id=1312>

Лісневська А. Л. Міждисциплінарні зв'язки в контексті інноваційних технологій фахової підготовки телевізійних репортерів

У статті розглянуто механізм встановлення міждисциплінарних зв'язків з метою формування цілісної моделі професійної діяльності майбутнього фахівця. У практичному аспекті висвітлено доцільність встановлення міждисциплінарних зв'язків, зокрема за рахунок залучення до програм фахових дисциплін інтегрованих тем і блоків та створення глосарію телевізійних репортерів.

Ключові слова: міждисциплінарні зв'язки, контекстне навчання, фахова підготовка телерепортера.

Лесневская А. Л. Междисциплинарные связи в контексте инновационных технологий специальной подготовки телевизионных репортеров

В статье рассматривается механизм установления междисциплинарных связей с целью формирования целостной модели профессиональной деятельности будущего специалиста. В практическом аспекте рассматривается целесообразность установления междисциплинарных связей, а именно, за счет включения в программы специальных дисциплин интегрированных тем и блоков и составления глоссария телевизионного репортера.

Ключевые слова: междисциплинарные связи, контекстное обучение, специальная подготовка телевизионного репортера.

Lesnevskaya A. L. Interdiscipline Connections are in the Context of Innovative Technologies of the Special Education of Televisional Reporters

In the article the mechanism of establishing interdiscipline connections is examined with the purpose of forming of integral model of professional activity of future specialist. Expediency of establishing interdiscipline connections is examined in a practical aspect, namely, due to plugging in the programs of the special disciplines computer-integrated to those and blocks and drafting of glossary of televisional reporter.

Key words: interdiscipline connections, context teaching, special preparation of televisional reporter.

Стаття надійшла до редакції 22.08.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.